

Lucija Stepančič

Nataša Sukič: *Kino*.

Maribor: Litera, 2013.

Mračno z mračnim se glasi staro vodilo alkimistov, ki ga Nataša Sukič vede ali nevede jemlje za svoje. *Kino* namreč prinaša sliko sveta, ki se v molovskem tonu od slabega pomika k slabšemu in še slabšemu, vse do najslabšega. Pri čemer nenehne misli na "agonijo, razosebljenje in smrt" učinkujejo kot svojevrstna glasbena kulisa, medtem ko si avtorica zastavlja vprašanje, kaj bi bilo v svetu, ki je že v osnovi nepopravljivo grozljiv, sploh še lahko šokantnega. Ampak tudi nekaj takega se seveda najde, brez skrbi.

Roman se začne z "morda najstrašnejšo nočjo v življenju". No, pozneje se izkaže, da je na mesto prologa postavljen konec. Avtorica, ki je svojo žalovalsko vlogo vzela resno, je protagonistko bogato opremila z vsemi mogočimi nesrečami: "najstrašnejši noči" sledijo namigi na diagnozo in ta je, kot se pozneje izkaže, prav tako pogubna, kot smo domnevali; kmalu tudi izvemo, da je v otroštvu v prometni nesreči izgubila mater in sestrnico, pozneje pa še očeta, po katerem je podedovala usodno bolezen (avtorica ne pove, katero). Stanovanjskega problema sicer nima, vendar je morala garsonjero na račun znižanja najemnine očistiti neverjetne svinjarije, ki jo je za seboj pustila njena predhodnica, nora golobarka. Bi to zadoščalo? Ne, seveda ne, spisek neskončnih obžalovanj mora zaokrožiti še ljubezenska zgodba. Njena je lezbična. Vsesplošni morbidnosti pritrjuje vsak najmanjši detajl in v najnižje kotirani mestni četrti jih seveda ne zmanjka: toplarna, cementarna, sivo socialistično naselje, tržnica z onesnaženo zelenjavo, vseh vrst čakalnice, čečkarije po avtobusnih sedežih in pljunki na cesti. Če ne drugega, mora ženska vsaj stopiti v lužo. Vse, kar bi se utegnilo zagledati in zgoditi svetlega, če že ne celo lepega, se odpihne mimogrede, tako, kot je fototapeta s trapastim tropskim motivom pri priči strgana s stene, prijeten dopust v Lizboni pa je omenjen zgolj mimogrede, kot naključje, ki je že zdavnaj preseženo. V pripovedi, ki vse bolj spominja na osemurni videospot, posnet v zoženi barvni skali brez kontrastov,

so tudi osebe vse bolj shematske, zreducirane zgolj na tisto, kar služi vnaprej zastavljeni darkerski estetiki. "S tresočo roko si je prižgala cigareto in tudi ona naročila chianti, pogled, ki ji ga je namenila, pa je bil pogled umirajočega, ki mrzlično išče zdravilo proti bolečinam." Nekaj strani naprej je zapuščena ljubica, ki moleduje za pozornost, še vedno "bleda, njen obraz zaprepaden", na koncu poglavja pa je njeno telo "popolnoma belo, obraz siv in vlažen", tako kot pač tudi vse drugo, ki se v tem romanu pomika od enakega k enakemu ali vsaj od bledega k sivemu. Vse do črne, ki obdaja zdravnika: "Iz njegovih ust je prihajala tema, lepljiv in zatohel mračni grob, zevajoč v srce pekla, in misel o tem, da lahko kaj kmalu umre, se je pognala skozenjo kot električni sunek, ki je v njej naježil srce." Zateženosti pritrujejo celo naravoslovne vede s kvantno fiziko in astronomijo na čelu, tudi znanstvena eksaktnost se pogreza v "občutenje brezna in nepovezanosti in eksistencialne groze, stisnjene pod jatami galaksij in milijardami rojevajočih se in ugašajočih, vase se pogrezajočih sonc. Vendar se je kljub vsemu, sploh zdaj, ko je zrla v obličje smrti, spraševala, ali ni življenje samo abstraktna ideja o tem, da obstajamo, ali stvar logike, fizike in matematike, nam še nedoumljivih aksiomov."

Pri svojem pisanju Nataša Sukič stavi na atmosfero in s tem ni nič narobe, tudi mrakobnost, ki ji je očitno čez vse pri srcu je lahko še kako zanimiva. Občutek brezizhodnosti, kot ugotavlja Tina Kozin v spremni besedi, med drugim stopnjuje z "variiranjem istih motivnih drobcev, včasih tudi enakih stavkov, v različnih knjigah; verjetno bi jim bilo celo pravilneje reči fabulativnih drobcev, saj se s prehajanjem iz ene knjige v drugo razvežejo, kontekstualizirajo in s tem razvijejo ter poglobijo – hkrati pa v osnovi ohranijo enako tonaliteto in enake pomenske dimenzije kot v primarnem kontekstu." Vse lepo in prav, a nekaj prave mere bi tu prav gotovo koristilo, še posebej, ker učinki, ki jih avtorica s pridom uporablja, sami po sebi težijo k amorfnosti. V nadaljevanju opisi in metafizične špekulacije vse bolj nadomeščajo pravo dogajanje oziroma zakrivajo pomanjkanje le-tega. Metafore, čeprav mogoče lepe in poetične, z muko držijo skupaj ta pripovedni svet: "Naenkrat jo prešine, da si je naložila preveliko breme, da igra šahovsko igro z nevidnimi figurami, igro preživetja na odru pred praznim parterjem in nemimi ložami, in da te igre ne more dobiti."

Ko že obupamo, da se bo iz predozirane žalobnosti vendarle kaj izcimilo, pa se zgodi nekaj šokantnega: avtorica nas, že nekoliko uspavane, kot od celodnevne poslušanja Coldplayev, vrže iz tira, s tem pa tudi presenetljivo zaobrne razumevanje že prebranega. Kronično nesrečnost melanholične junakinje, ki svojo usodo zaobrne v svojevrstno estetiko,

brutalno nadomesti akutna nesreča, ki razkrije pogled na najnižje dno človeške družbe in predvsem človeške duše.

Kočljivo mešanje dveh kar najrazličnejših žanrov, poetične proze in hladnokrvne kriminalke, je samo po sebi zanimiva možnost, ki bi lahko dala izjemen rezultat, če bi le bila izvedena brez najmanjše napake in z veliko avtorsko samozavestjo. Nataša Sukič bi bila tega vsekakor sposobna in nekoč v prihodnosti prav gotovo tudi bo, v romanu, ki je pred nami, pa žal zataji na kar nekaj mestih, pri precej banalnih, bi se lahko reklo, obrtniških. V resnici je žalostno, da avtorico s tolikšno domišljijo in izraznostjo odnese prav pri osnovah. Pri tem sicer še zdaleč ni edina, saj večina naših avtorjev, ki bi radi prepričali z atmosfero in poetičnostjo, zgodbo povsem zanemarja. A če pogledamo največje elegike med sodobnimi pisci svetovnega formata, je kar hitro jasno, da je fabula pri vseh izjemno razdelana, čeprav ne stoji v prvem planu (v resnici še kako pomembno učinkuje iz ozadja), in tudi preostalo obrtniško znanje je na mestu. Le v resnični zavzetosti z dogajanjem je mogoče stopnjevati učinke in vzdušje vzdrževati na neprisiljen način. Tu pa najdemo nerodnosti že na jezikovnem nivoju: nenehno ponavljanje, da je protagonistko prešinila neka misel, celo, da jo je "naenkrat prešinila", seveda učinkuje nerodno. Tudi karakterizacija likov je površna.

Razčustvovana lezbijka, ki je bolna na smrt, v nobenem od svetov ne more biti kriminalistični preiskovalec, niti na najbolj tajni nalogi ne. Da je raziskovanje najglobljega brezna družbe s potencialom mednarodnega škandala odvisno le od nje, zveni precej za lase privlečeno: morda bi bilo celo bolje, če bi v zgodbo, nekompetentna kot je, padla po naključju. Tudi receptorji, ki kar na plaži čakajo o svojih vohunskih navezah, ne delujejo ravno prepričljivo. Tako kot tip v havajski srajci, ki maha z lažno psihiatrično diagnozo, učinkuje izmišljeno (so psihiatri res tako naivni, da bi nasedli na kaj takega?). Po drugi strani pa hrvaški par iz sosednje sobe predstavlja zamujeno priložnost: sumljiva, kot sta, bi lahko s svojo dvomnostjo in nekaj ekscentričnosti zanimivo poživila pripoved, tako pa ostajata v okvirih pripovedovalkinih predsodkov.

Morda bi bilo bolje, če bi se v neponovljivo mračno atmosfero odcvetelega rudarskega mesteca protagonistka pogrezala počasi in postopoma, na ta način bi se verjetno razvile polnejše arome daleč od stereotipov: tako pa je že Ljubljana (?), iz katere prihaja, izčrpala ves izrazni naboj, saj se ne razlikuje bistveno od Trbovelj (?) (avtorica se izogiba imenom, zemljepisnim še bolj kot osebnim). Novost so kvečjemu čudaški domačini, združeni v "zaroti molka", a k stopnjevanju vzdušja in doživljanja ne doprinesejo ničesar, saj jih avtorica odpravi precej na hitro in površno,

mimogrede, stereotipno. Če bi jim namenila le delec truda, ki ga je prej vložila v prepričevanje, kako zelo nesrečna je Ana, bi kateri izmed njih lahko celo zaživel.

Roman bi lahko z nekaj poenostavitvami razdelili na dva dela: pred Dogodkom in po njem, a tako kaj hitro ugotovimo, da delata drug drugemu slabo uslugo. Prvi drugemu posrka najsočnejše odtenke, drugi pa prvega pozneje brutalno preglasi. Bi bilo bolje, če bi ju razvijala vsakega posebej, kot dve ločeni noveli? Energično preoblikovanje bi bilo več kot potrebno in na ta način bi se iz gmote surove materije, ki sicer premore potencial, izkristalizirala velika reč. Tako pa imamo zgolj še en roman, ki je prezgodaj prišel na svetlo. Kot toliko drugih.